

LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA DEL SEGLE XXI

Joaquín Martín Cubas
Javier Palao Gil, coords.

VNIVERSITAT  VALÈNCIA

LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA DEL SEGLE XXI

LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA DEL SEGLE XXI

Joaquín Martín Cubas i Javier Palao Gil, coords.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
2024



Aquesta obra està sota una Llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional.

© Del textos: els autors i les autores, 2024
© D'aquesta edició: Universitat de València, 2024

Correcció i maquetació: Letras y Píxeles, S. L.
Coberta: Publicacions Universitat de València

ISBN Papel: 978-84-9133-733-1
ISBN PDF: 978-84-9133-734-8
<https://doi.org/10.7203/PUV-OA-734-8>

Edició digital

Índex

LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA: SEGLE XXI. PRESENTACIÓ	
Joaquín Martín Cubas i Javier Palao Gil.....	9
 PART I. EL CONTEXT A PRINCIPIS D'UN NOU SEGLE	
I. HISTÒRIA DE LA DIPUTACIÓ: EL CANVI DE SEGLE	
Carlos Tormo Camallonga.....	13
II. LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA I LA NOVA GOVERNANÇA	
Joaquín Farinós Dasí, Joaquín Martín Cubas, Asbel Bohigues i Raquel Valle Escolano.....	23
 PART II. L'ORGANITZACIÓ I LES POLÍTIQUES DE GESTIÓ DE LA INSTITUCIÓ	
III. LA INSTITUCIÓ I LA SEUA ORGANITZACIÓ	
Anselm Bodoque Arribas	49
IV. LES CORPORACIONS DE GOVERN I EL SUPORT ELECTORAL	
Jorge Pérez Comeche	63
V. POLÍTICA I GESTIÓ DE PERSONAL: ENTRE LES INÈRCIES I L'ENFORTIMENT INSTITUCIONAL	
Javier Cuenca Cervera i Carolina Puchades Bustamante	83
VI. TRANSPARÈNCIA I GOVERN OBERT EN LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA	
Ricard Martínez Martínez	97
VII. LA INNOVACIÓ EN LA GESTIÓ	
Antonio Montiel Márquez	107
VIII. LA POLÍTICA DE GESTIÓ ECONÒMICA I PRESSUPOSTÀRIA	
Miguel Puchades Navarro.....	117
 PART III. LES POLÍTIQUES AL SERVEI DE LA CIUTADANIA I DELS MUNICIPIS	
IX. ACCIONS DE LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA EN COOPERACIÓ MUNICIPAL I COHESIÓ TERRITORIAL: 2020-2023. UNA VISIÓ TERRITORIAL DELS ODS	
Javier Iturrino Guerrero i Jorge Hermosilla Pla	141
X. ASSESSORAMENT TÈCNIC I ASSISTÈNCIA A MUNICIPIS	
Andrés Boix Palop.....	175
XI. EL SERVEI DE GESTIÓ TRIBUTÀRIA DE LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA: EXERCICI DE FUNCIONS DELEGADES PER MUNICIPIS I ALTRES ENS DE DRET PÚBLIC	
Salvador Montesinos Oltra.....	189
XII. SERVEI DE CONTRACTACIÓ I SUBMINISTRAMENTS	
Beatriz Montes Sebastián.....	205

XIII. MEDI AMBIENT I TRANSICIÓ ECOLÒGICA	
Adrián Ruiz Pérez	219
XIV. PROTECCIÓ CIVIL I LLUITA CONTRA INCENDIS: EL CONSORCI PROVINCIAL DE BOMBERS	
Joaquín Martín Cubas	229
XV. LA XARXA DE CARRETERES DE LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA I LES INVERSIONS DE MILLORA. INSTRUMENT DE COHESIÓ TERRITORIAL PROVINCIAL	
Jorge Hermosilla, Sandra Mayordomo, Ghaleb Fansa, Elena Álvarez, Jordi Gimeno i María Murillo	247
XVI. BENESTAR SOCIAL I QUALITAT DEMOCRÀTICA	
Ana Sales Ten	259
XVII. ACTES I SERVEIS CULTURALS (XARXA DE MUSEUS I ALFONS EL MAGNÀNIM)	
Josep Montesinos i Martínez	271
XVIII. GESTIÓ PÚBLICA I TURISME. ACTUACIONS DE LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA EN EL TERRITORI VALENCIÀ	
Jorge Hermosilla Pla i Sandra Mayordomo Maya	293
XIX. LA DELEGACIÓ DE MEMÒRIA HISTÒRICA	
Mélanie Ibáñez Domingo i Miguel Asensio Gómez	345
XX. NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA	
Rafael Castelló-Cogollos	357
XXI. POLÍTIQUES D'IGUALTAT ENTRE DONES I HOMES. DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA	
Vicenta Tasa Fuster	373

LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA: SEGLE XXI. PRESENTACIÓ

Joaquín Martín Cubas i Javier Palao Gil
COORDINADORS

Les diputacions provincials són ens administratius creats pel liberalisme triomfant a principis del segle XIX al nostre país a imatge i semblança dels departaments francesos —també nascuts arran de la revolució—, no sense haver experimentat abans una adaptació a les característiques del territori espanyol i a la idiosincràsia de la població d'aquell moment. El seu origen és completament aliè a la història política dels regnes hispànics durant l'Antic Règim, incloent-hi l'absolutisme monàrquic característic de la dinastia francesa dels Borbons en el XVIII. No obstant això, estaven destinades a consolidar-se en el nostre sistema polític i a adquirir carta de naturalesa constitucional amb la nostra carta magna de 1978. És cert que l'existència de les diputacions provincials no és general en el nostre Estat per mor del reconeixement dels règims forals al País Basc i Navarra, de les peculiaritats institucionals dels territoris insulars i de la seua absència a les províncies on s'han implantat comunitats autònomes de caràcter uniprovincial; però les diputacions perviuen, i ho fan amb caràcter obligatori, en el cas de les comunitats autònomes pluriprovincials.

La planta autonòmica de l'Estat constitucional que es dissenya el 1978 ha donat lloc a debats aferrissats sobre l'oportunitat o no del manteniment d'aquest nivell territorial local de govern, el provincial, quan existeixen alternatives per a la gestió, almenys, d'una part de les seues comeses. Siga com siga —aquest debat no forma part de l'objecte d'estudi de l'obra que ara presentem—, la veritat és que les diputacions provincials i, en concret, la Diputació Provincial de València, formen part de la nostra vida polític-institu-

cional i realitzen importants funcions constitucionals al servei dels municipis i d'altres entitats locals a través de les quals es presten els serveis que els municipis tenen encomanats en benefici de les seues veïnes i els seus veïns. Encara més: les diputacions provincials s'han convertit en una peça essencial de la governança dels territoris sobre els quals conflueixen, a diferents escales, una gran pluralitat de polítiques destinades a solucionar interessos, problemes i necessitats. Hui en dia, cap nivell de govern pot resoldre per si sol els problemes als quals s'enfronta la societat actual, com cap govern pot prescindir del mercat i de la societat civil per a escometre aquestes respostes polítiques. En aquest sentit, les diputacions són un actor institucional més, obligat a treballar juntament amb molts altres actors en la cerca de solucions i en l'obertura de nous camins per a garantir un desenvolupament sostenible per als nostres territoris. Aquest és el context en el qual es desenvolupen les diputacions provincials del segle XXI, raó última —que no única— de l'interés d'aquesta obra que ara el lector té a les mans.

Les diputacions provincials, en general, són grans desconegudes per a la ciutadania del nostre país. Són institucions amb les quals aquesta manté una relació mediada o de caràcter indirecte. D'entrada, els nostres ciutadans i ciutadanes no elegeixen de manera directa amb els seus vots els representants que han de regir aquestes corporacions —un fet expressament rebutjat amb caràcter general per la Carta Europea de l'Autonomia Local, encara que tolerat excepcionalment gràcies al protocol especial d'adhesió signat

per l'Estat espanyol—, sinó que ho fan els regidors votats en les eleccions municipals a través d'un sistema electoral complex, basat en els partits judicials —una altra creació del primer liberalisme espanyol— vigents el 1978, i no sempre fàcil d'entendre. Però és que, a més, bona part de la seua activitat és producte, pel que fa a la seua configuració, de la relació directa que la corporació provincial manté amb els alcaldes que presideixen les corporacions municipals i, pel que fa als seus productes finals o serveis prestats, del treball interposat en moltes ocasions d'altres ens o entitats de caràcter local —mancomunitats o consorcis—, empresarial o associatiu. La complexitat de la seua organització i funcionament intern, d'altra banda, les converteixen en una espècie d'arcà que només els més avesats poden arribar a comprendre i abastar íntegrament amb la mirada. Ací radica la segona gran raó, al nostre parer, que sustenta l'elaboració i publicació d'aquesta obra: posar un poc de llum sobre una maquinària —ara com ara, imprescindible— sobre la manera de procedir de la qual i les polítiques implementades se susciten nombrosos interrogants, que exigeixen majors dosis de transparència i obertura. El propòsit dels vint-i-un capítols que componen *La Diputació de València: segle XXI* és, sobretot, aquest: mostrar l'organització, el funcionament intern i les activitats en forma de polítiques públiques impulsades des de la institució. Precisament, a aquest efecte, tres parts donen sentit al conjunt i ordre de les col·laboracions que la conformen: «I. El context a principis d'un nou segle»; «II. L'organització i les polítiques de gestió de la institució» i «III. Les polítiques al servei de la ciutadania i dels municipis».

La primera part pretén situar el lector en el context en què es mou la Diputació de València a principis d'aquest nou segle, temàtica que s'aborda a través de dues òptiques diferenciades, però interrelacionades. El primer capítol, escrit per Carles Tormo des d'un enfocament predominantment històric, es fa càrrec de la història de la Diputació en aquest canvi de segle. Convé recordar que altres companys universitaris han dedicat els seus esforços amb anterioritat a estudiar la història de la corporació des dels seus inicis fins a finals del segle xx. Al fruit d'aquests esforços ens remetem per a un coneixement més avaluat i complet de la institució. En el segon capítol, els professors Ximo Farinós, Joaquín Martín, Asbel Bohigues i Raquel Valle aborden, ara amb un enfocament més politològic i transversal, l'estudi de la Diputació en el context de les respostes politicoinstitucionals en forma de nova governança que s'han hagut d'adoptar davant els reptes de fenòmens tan actuals com

la globalització i les polítiques neoliberals escomeses en el pla internacional.

La segona part està dedicada a «L'organització i les polítiques de gestió de la institució» pel que fa a la seua conformació, el funcionament intern i les seues polítiques nutrícies de recursos humans i de recursos econòmics, imprescindibles per a poder realitzar amb garanties les funcions que la normativa vigent al nostre país ha atribuït a les corporacions provincials. Sengles capítols aborden successivament aquests temes. Anselm Bodoque ens descriu l'organització interna de la institució; Jorge Pérez Comeche, el suport electoral darrere dels diputats provincials i la conformació de cadascuna de les corporacions que s'han anat establint al llarg d'aquests últims anys; Javier Cuenca i Carolina Puchades ens introdueix en la complexitat de les polítiques de recursos humans de la Diputació de València; el mateix fa Ricard Martínez respecte a les polítiques de transparència i govern obert; Antonio Montiel dedica el seu capítol als processos d'innovació en la gestió que la Diputació ha hagut d'implementar en ocasió dels canvis esdevinguts amb el canvi de segle i, finalment, Miguel Puchades ens dona llum sobre les necessàries i imprescindibles polítiques de gestió econòmica i pressupostària que possibiliten les polítiques que s'aborden en la part III d'aquesta obra.

La tercera part, finalment, està dedicada a «Les polítiques al servei de la ciutadania i dels municipis». No és fàcil establir una tipologia que permeta donar compte, amb criteris clars i segurs, dels diferents àmbits en els quals es treballa a la Diputació. Hem optat per subjectar-nos, en la mesura que siga possible, al criteri jurídic de compartimentació que ens facilita la mateixa llei reguladora del règim jurídic local, i hem ampliat la relació de continguts amb polítiques transversals, algunes emergents encara, o amb contingut polític rellevant en l'actualitat. D'aquesta manera, Jorge Hermosilla i el seu equip d'Estepa tracten en tres capítols diferenciats les polítiques d'obres i serveis a través del Pla d'inversions —Javier Iturrino i Jorge Hermosilla—, les de carreteres i infraestructures —Jorge Hermosilla, Sandra Mayordomo, Ghaleb Fansa, Elena Álvarez, Jordi Jimeno i María Murillo— i, finalment, les de turisme —Jorge Hermosilla, Sandra Mayordomo—. Andrés Boix dedica un capítol a analitzar les polítiques d'assessorament tècnic i assistència als municipis de la província. Salva Montesinos aborda l'estudi de la gestió d'impostos i taxes locals per part de la Diputació. El mateix fan Beatriz Montes, respecte al Servei de Contractació i Subministraments; Adrián Ruiz,

que analitza les polítiques de medi ambient i transició ecològica; Joaquín Martín, les de protecció civil i lluita contra incendis; Ana Sales, les polítiques de benestar social i Josep Montesinos, les polítiques culturals—. Melanie Ibáñez i Miguel Asensio s'ocupen de les polítiques respecte a la memòria històrica en els municipis de la província. Rafael Castelló, per la seua part, analitza les polítiques de normalització lingüística. I, finalment, Vicenta Tasa dedica l'estudi que tanca l'obra a les polítiques de gènere. Cal precisar que l'anàlisi realitzada arriba fins a l'any 2023 i no entra a estudiar les noves polítiques que s'han desenvolupat a partir d'eixe any pel nou govern de la Diputació sorgit de les eleccions municipals.

En definitiva, *La Diputació de València: segle XXI* permet al lector acostar-se al coneixement de les claus que articulen el sentit, l'organització i el funcionament d'aquesta institució en el marc definit per la Constitució espanyola de 1978. Com hem defensat en altres textos, vivim en un món globalitzat en el qual cap territori es basta per si sol per a construir un camí de desenvolupament sostenible cap al futur. S'imposa la col·laboració i el treball conjunt dels diferents nivells de govern territorial —ens locals, comunitats autònomes, l'Estat, la Unió Europea— i, al mateix temps, d'aquestes estructures de poder públic amb la societat civil, amb els seus diferents grups i actors i, en general, amb el conjunt de les ciutadanes i dels ciutadans. La governança democràtica implica un gran esforç organitzacional en el qual tots som protagonistes, cadascun des del paper i comesa que ha d'exercir segons la seua escala de poder i recursos. La Diputació de València, en aquest sentit, té molt a dir i està obligada a fer un esforç constant per a millorar les seues respostes a les demandes de la ciutadania. El modest objecte d'aquesta obra és col·laborar a tindre un

millor coneixement —encara que no exhaustiu ni complet, almenys sí omnicomprensiu— de les diferents facetes i dimensions del treball de les persones que treballen des de la Diputació per a millorar l'eficàcia, l'efectivitat i l'eficiència dels ens locals valencians —especialment, els municipis— en l'exercici de les seues competències.

Cal aclarir que, si bé el conjunt de l'obra es pot entendre com una anàlisi global de l'entramat polític institucional i de les polítiques públiques que desenvolupa la Diputació de València, cada contribució, cada capítol, és de l'exclusiva responsabilitat de qui el signa en cada cas. A nosaltres, com a editors de l'obra, ens correspon agrair i remarcar l'esforç realitzat per tots i cadascun dels professors i professores que hi han col·laborat i que han possibilitat, fet i fet, la seua posada a la disposició del lector interessat. Segons hem afirmat en altres ocasions, estem convençuts que el nostre deure com a membres de la universitat és posar la nostra obstinació i energia al servei de la consecució d'una societat més lliure i igualitària, la convivència de la qual estiga fonamentada en una democràcia participativa i de qualitat, també en l'àmbit local de govern.

Volem, per últim, mostrar el nostre agraïment a la Diputació de València en conjunt i, especialment, als seus treballadors y treballadores per les facilitats mostrades per a accedir a la informació necessària de caràcter administratiu imprescindible per a l'elaboració dels capítols d'aquest llibre en el marc de l'encàrrec d'investigació per decret del president de la Diputació (EXP 126 /22 /CRE) con el propòsit de realitzar uns treballs d'estudi sobre la Diputació de València a fi de donar a conèixer la seua història i les seues polítiques en este període d'inici de segle i compilar les principals fites de la Institució Provincial gràcies i a través de la publicació dels resultats.



VNIVERSITAT
ID VALÈNCIA

